

BEYAZ NOKTA® GELİŞİM VAKFI DÜŞÜNCE NOTU

Didaktik ve Düşünme Eksenli Eğitimde Bilgiye Yaklaşım Öğrenmenin-Öğrenci ve Öğretmenin Anlamının Karşılaştırılması Yetişen İnsan Tiplerinin Karşılaştırılması

Yrd. Doç. Dr. Selim UZUNOĞLU

BEYAZ NOKTA® GELİŞİM VAKFI

Sedat Simavi Sokak No:29/Z-1

06550 Çankaya/ANKARA

Tel:+90(312) 442 07 60 Faks: +90(312) 442 07 76

<http://www.beyaznokta.org.tr>

e-mail: bnv@beyaznokta.org.tr

Didaktik ve Düşünme Eksenli Eğitimde Bilgiye Yaklaşım

Yrd. Doç. Dr. Selim UZUNOĞLU*

Didaktik eğitim teorisi üzerine bina edilmiş ve pratikte büyük ölçüde ezbere dayanan Türk eğitim sistemi, her şeyin kompleks, çok boyutlu ve ilişkili hale geldiği dünyada bu değişimlere yön verebilecek düzeyde kendini yenileyememiştir. Eğitim sistemindeki yeniden yapılanma çalışmaları da şekilci reformlarla (mevzuat değişiklikleri gibi) sınırlı kalmıştır. Bu vahim durumu daha da kötüleştiren şey, bir milletin geleceğinin şekillendirildiği eğitim sistemi ideolojik tartışmaların tam merkezine alınmıştır. Sonuçta eğitim sistemimiz bu olumsuzluklar kısılcı altında çağını aşabilecek insan yetiştirme vizyonunu ve idealini teorikte korusa bile pratikte kaybetmiştir. Bu araştırmada yapılan karşılaştırmalı analizler, çok açık şekilde ortaya koymaktadır ki, Türk eğitim sistemindeki krizler, şekilci ve semptomatik reformlarla değil, ancak sorgulayıcı-düşünme merkezli eğitim teorisini esas alan yapısal ve köklü reformlarla uzun bir süreçte çözülebilecektir. Ayrıca sorgulayıcı-düşünme eksenli eğitim teorisini eğitimin merkezine alırsak, 21. yüzyılın hızla değişen, kompleks dünyasına uyum sağlayabilecek nesilleri de yetiştirme imkanı ve fırsatı bulacağız.

GİRİŞ

Eğitim, insan hayatının vazgeçilemez bir süreci olup, kişinin hayata hazırlanması ve geleceğin dünyasına çocukları hazırlama gibi iki önemli fonksiyona sahiptir. Eğitim, aynı zamanda geçmişle bugün ve gelecek arasında sağlıklı köprülerin nasıl kurulacağını belirlediği bir insan faaliyetidir. Eğitimin sağlıklı ve sağlıklı olmayan olmasını belirleyen pek çok faktör arasında iki faktörün etki katsayısı oldukça yüksektir. Bunlardan birisi eğitimde Bilgi, Beceri, Tutum ve Davranış (BBTD modülleri) olarak hangi modüllerin (nelerin) hangi yaş gruplarına ne miktarda verileceğinin belirlenmesi, diğeri de belirlenen BBTD modüllerinin nasıl ve ne şekilde verileceğidir. Eğitim faaliyetini bir tedavi paketine benzetirsek tedavide kullanılacak ilaçlar kadar, bu ilaçların hastalara nasıl ve ne şekilde verileceğini doğru belirlemek ve doğru uygulamak önemli olmaktadır.

Geleceğin dünyasını karakterize etmekte olan iki şeyden biri, değişimin hızlı olması ve her şeyin giderek kompleks, çok boyutlu ve çok bağlantılı hale gelmesidir. Değişimin çok hızlı olduğu ve her şeyin kompleks ilişkiler ağı içerisinde cereyan ettiği bir dünyada, doğru belirlenen BBTD modülleri ancak sorgulayıcı ve düşünme merkezli bir eğitim metoduyla öğrencilere kazandırılırsa, Türk insanı geleceğin dünyasına başarılı şekilde uyum sağlayabilecek ve milletini geleceğe onurlu bir şekilde taşıyabilecektir. Eğitimde bilgi modülü olarak hem fen bilimlerinin hem sosyal ve davranış bilimlerinin hem de dini-ahlaki bilimlerin öğretilmesi zorunludur. Çünkü her bilgi modülü, insan hayatının bir parçasının ihtiyacını karşılamaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, bu bilgilerin öğrencilere nasıl ve ne şekilde verileceğidir. Çünkü bilgi edinme ve öğrenme biçimlerinden bir tanesi (didaktik-otorite merkezli eğitim teorisi), insan zihnini dondururken ve onu yobazlığın ve taassubun yeşereceği bir ortam haline getirirken; bir başka bilgi edinme ve öğrenme biçimi de (sorgulayıcı veya düşünme merkezli eğitim teorisi) insan zihninin ve ruhunun açılımını ve gelişimini sağlamakta ve hayata daha iyi uyum sağlamak için gerekli becerileri kazandırmaktadır. Günümüzdeki siyasi, ekonomik, kültürel problemlerin temelinde insan yetiştirirken bilerek veya bilmeyerek kullandığımız bir zihinsel soykırım yöntemi olan didaktik eğitim teorisi yatmaktadır.

* Öğretim Üyesi, Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü / Manisa

DİDAKTİK VE DÜŞÜNME EKSENLİ EĞİTİMDE BİLGİYE YAKLAŞIM

Bilgi ve doğru, son derece sistemli ve bütüncül mahiyette olup, ancak çeşitli açılardan yaklaşılarak ve bu yaklaşımlar sentez edilerek, pek çok defa bütün parçalara ayrılarak ve tekrar parçalardan bütünler oluşturularak sürekli devam eden bir düşünme işlemiyle öğrenilebilir.

1.Bilginin Tabiatı

2.Bilgiye Bakış Açısı (Atomistik ve Holistik)

DİDAKTİK EĞİTİM TEORİSİ

Didaktik teoriye göre, bilgi onu üreten, düzenleyen ve uygulayan düşünme faaliyetinden bağımsızdır. Öğrenciler kendilerine anlatılan şeyleri, yazılı veya sözlü olarak tekrarladıklarında veya hatırladıklarında ilgili konuyu bildikleri veya anladıkları varsayılır. Öğrencilere ilgili alandaki uzman kişinin düşüncesi, analize ve sorgulanmaya maruz bırakılmadan temel doğrular olarak aktarılır.

Bilgi ve doğru, en iyi şekilde parçalarına ayrıştırılarak, ve her bir parçası düz sırasal biçimde parça parça belleğe transfer edilerek öğrenilebilir. Bilgi, ekleme ve ilaveler yapılarak çoğalır. Ders kitaplarında temel tanımlar ve ince ayrıntılar yer almalıdır. Müfredata dayalı eğitim sisteminde ders kitaplarındaki bilgi, parçalara ve konulara bölünmüş ve aralarındaki ilişki kaybedilmiştir. Bu noktadan her bir konu, ayrı ayrı öğretilmelidir. Bundan dolayı anlatımlar da parça parça birbirinden bağımsız olarak yapılmalıdır. Bu anlayıştır ki, ders kitaplarının ilişkisel formatta değil kronolojik ve coğrafik formatta lineer biçimde hazırlanmasına yol açmıştır.

SORGULAYICI EĞİTİM TEORİSİ

Gerçekte konuya ait bütün bilgi, düşünme yoluyla üretilir, organize edilir, uygulanır, analiz ve sentez edilip değerlendirilir. Böyle bir düşünme faaliyeti olmaksızın bellekte tutulan bilgi, ölü ve kullanışsızdır. Bir başka deyişle insan, herhangi bir bilgi ve malzeme olmadan düşünme işlemini yapamayacağı gibi, ilgili konuda verilen her türlü içerik (veri, delil, malumat, bilgi ve açıklama) eşit derecede önemli ve yararlı olmayabilir. Bunun düşünme yoluyla analiz edilip, değerlendirilmesi gerekir.

Bu bağlamda öğrencilere bilgiye erişme, erişilen bilgiyi analiz etme ve değerlendirme imkanı sağlanır. Bu fırsatlar aynı zamanda öğrenme işleminin vazgeçilemez bir parçasını oluşturur. Çünkü öğrenme bir aktarım ve transfer olayı değil, inşa ve sentezdir.

Bilgi ve doğru, son derece sistemli ve bütüncül mahiyette olup, ancak çeşitli açılardan yaklaşılarak ve bu yaklaşımlar sentez edilerek, pek çok defa bütün parçalara ayrılarak ve tekrar parçalardan bütünler oluşturularak sürekli devam eden bir düşünme işlemiyle öğrenilebilir. Bütün ve parça arasındaki ilişkiyi koparmadan iki odaklı bir bakış açısı benimsenir; analiz ve sentez birbiri ardına yapılır, bütün ve parça arasındaki dinamik ilişkiler ve bağıntılar ortaya çıkarılırsa, bilgi ve doğru kazanılabilir. Varlıklar ve hadiseler sürekli akış halinde olduğundan bunlara ait bilgi ve doğrular da sürekli analiz ve sentez işlemine maruz kalırlar. Bu yaklaşım ışığında sadece tek bir bilim dalının bilgisi ışığında ilgili konuda derin bir öğrenme ve anlama gerçekleştirilemez.

Bilgi ve doğru, nadiren bir kişiden diğer kişiye sözel anlatımlarla aktarılabilir. Kavrama ve derin anlama ise kesinlikle sözel bilgi aktarımıyla gerçekleşemez. Bir kimse öğrendiği şeyleri bir başkasına doğrudan tamamıyla öğretmez.Sadece kişilerin öğrenmelerini ve düşünerek anlamalarını kolaylaştıracak şartları sağlayabilir.

3.Bilgi ve Doğrunun Öğreniliş Biçimi

DİDAKTİK EĞİTİM TEORİSİ

Didaktik teoriye göre bilgi, doğru, bir kişiden diğerine konferans veya sözel anlatım gibi didaktik öğretim yöntemleriyle başarılı şekilde aktarılabilir. Mesela öğrenciler sosyal alanlardaki ders

kitaplarını veya notları ezberleyerek ve bölüm sonundaki soruların doğru cevaplarını belleklerinde tutarak ilgili konuyu kavrayabilirler.

SORGULAYICI EĞİTİM TEORİSİ

Yüzeysel öğrenmeden derin öğrenmeye geçiş, ancak çoklu mantık ve perspektif kullanarak diğer disiplinlerin bilgilerini de konuyla ilişkilendirip, bir senteze ulaşmayla sağlanabilir. Bu noktadan her derin öğrenme de, yeni bir bilgi üretimi veya sentezi söz konusudur. Üniversitedeki ve toplumumuzdaki bilgi üretim düşüklüğü de, öğrenmenin her seviyede yüzeysel gerçekleştirilmesinden dolayıdır.

Eğitim çeşitli meseleler, problemler, temel kavramlar etrafında organize edildiği için ilişkili disiplinlerin bilgilerinden ve bakış açılarından yararlanılmalıdır. Bu noktadan eğitimin her seviyesinde öğretmenlerin öğrencilerden edindikleri bilgileri, hayatın değişik birimleriyle ilişkilendirmelerini istemeleri çok önemlidir. Nasıl ekosistemde her varlık, birbiriyle ilişkili ise, bilgi ve doğrular da birbiriyle ilişkilidir; aralarında mutlak kesin sınırlar yoktur. Bilgiler arasında farklılıklar vardır. Ama bu farklılıklar son aşamada sentez edildiğinde bir bütün oluştururlar. Buna farklılıkların bütünlüğü prensibi denir. Bu prensip ışığında bilim ve din, farklı iki alandır ama insan hayatında bir bütün oluştururlar. Ayrıca öğrencilerin olayları karşılaştırmaları ve aralarındaki benzerlik ve farklılıkları oluşturan desenleri, bulup çıkarmaları teşvik edilir.

Bilgi ve doğru, nadiren bir kişiden diğer kişiye sözel anlatımlarla aktarılabilir. Kavrama ve derin anlama ise kesinlikle sözel bilgi aktarımıyla gerçekleşemez. Bir kimse öğrendiği şeyleri bir başkasına doğrudan tamamıyla öğretmez. Sadece kişilerin öğrenmelerini ve düşünerek anlamalarını kolaylaştıracak şartları sağlayabilir.

Sağlıklı bir eğitim, eğitilen kişinin temel değerlerini ve bakış açılarını temelden dönüşüme uğratır. Kişileri hayat boyu öğrenmeyi vazgeçilemez bir alışkanlık haline getiren ve sebep-sonuç prensiplerine göre düşünebilen rasyonel bireyler haline dönüştürür.

4.Bilgi Derinlik mi Genişlik mi Esas Olmalı?

5.Bilgiye Değer Vermenin Ölçüsü

DİDAKTİK EĞİTİM TEORİSİ

Herhangi bir konuda çok fazla bilgi edinmek veya yüzeysel öğrenmek, az miktarda bilgiyi derinlemesine öğrenmekten daha önemlidir. Öğrenciler ilgili konulardaki salt gerçekleri ve tanımlamaları anladıktan sonra bunların anlamı, değeri ve ilişkisi hakkında fikir yürütebilirler. Bu noktadan yüksek düzeydeki düşünme becerilerini gerektiren sorgulama, analiz, karşılaştırma, ilişkilendirme ve sentez gibi zihinsel faaliyetler, ancak ilgili konuda uzmanlaşmış öğrenciler tarafından yapılabilir. Buna ilaveten düşünceyi ateşleyen sorular sorarak öğrenme faaliyetleri sadece üstün yetenekli çocuklar ve ilgili alanda uzmanlaşmış kişiler için geçerli olabilir.

İnsanlar bilginin değerini arayıp sorgulamadan önemli düzeyde bilgi edinebilirler. Bundan dolayı öğrencinin değerlendirme kriterlerinde önemli bir dönüşüm olmaksızın eğitim gerçekleştirilebilir. Açarsak eğitimde verilen bilgiler, değerlendirmeye maruz bırakılmazlar ve edinilen bilgilerin yeni değerlendirme kriterleri oluşturması şart değildir. Mesela ders kitapları öğrencileri konuya çalışmanın ve öğrenmenin önemi hakkında bilgilendirirken, oradaki bilgilerin hayattaki yeri, yararı ve edinilen bilgileri kullanmaları konusunda çok ciddi gerekçeler sunmazlar.

SORGULAYICI EĞİTİM TEORİSİ

Öğrenciler kendi fikirlerini ve anlamalarını geri besleme yoluyla üleşebilirler ve metinde verilmek istenen ana mesajları, kendilerine ait örneklerle ve gerekçelerle ortaya koymaları gerekir ki, sonunda ilgili konudaki bilgi ve doğruların kişinin zihninde anlamlı ve fonksiyonel şekilde yerleşip yerleşmediği test edilebilsin. Öğrencilerin ilgili alandaki düşünme biçimini kullanarak cevaplarını, kendilerine ait orijinal ifadelerle vermeleri teşvik edilir.

Küçük miktardaki bilgiyi derinlemesine kavramak ve temelini analiz etmek, yüzeysel olarak çok fazla bilgiyi edinmekten daha önemlidir. Sadece üstün yetenekli ve uzman kişiler değil bütün öğrenciler, öğrendikleri şeylerin önemini ve gerekçelerini düşünerek ve sorgulayarak ortaya koymalı ve bu gerekçeyi ve önemi de ilgili bilgiye bağlamalıdır.

İnsanlar sadece aradıkları, değer verdikleri ve kullanmak istedikleri bilgiyi edinebilir ve bilgi havuzlarına entegre edebilirler. Bunun dışında yapılan bilgi edinme ve öğrenme faaliyetleri yüzeyseldir ve geçicidir, öğrenilen bilgiler çok çabuk unutulur. Sağlıklı bir eğitim, eğitilen kişinin temel değerlerini ve bakış açılarını temelden dönüşüme uğratar. Kişileri hayat boyu öğrenmeyi vazgeçilemez bir alışkanlık haline getiren ve sebep-sonuç prensiplerine göre düşünebilen rasyonel bireyler haline dönüştürür.

Böyle bir eğitimde öğrencilere sadece anlamlı gelen sorular yöneltilir ve ilgili alanın problem çözme, analiz ve sentez yöntemlerini kullanarak yöneltilen soruların cevaplarını araştırmaları teşvik edilir... Onlar, ihtiyaç duyduğu bilgiyi doğru tanımlayan, araştıran ve eriştiği bilgiyi analiz ve senteze tabii tutabilen bilgi ve doğruyu arayan bireyler haline gelirler.

6. Kazanılan Bilginin Ölçümü ve Değerlendirilmesi

7. Bilginin Geçerliliğini belirleyen Otorite (Hazır Doğru Cevap setleri mi, Düşünme Standartları mı?)

DİDAKTİK EĞİTİM TEORİSİ

Dersle ilgili sınavlarda soruları doğru şekilde cevaplayabilen, tanımlamaları doğru yapabilen ve formülleri doğru uygulayabilen bir öğrenci, ilgili konudaki bilgisini ve anlamasını gerçekleştirmiş başarılı bir öğrencidir. Çünkü didaktik öğretimin yaklaşımı, kelimeyi bilmenin, tanımını bilmeye eşdeğer olduğunu kabul eder. Bundan dolayı didaktik öğretimi, tanımlamalara ve salt gerçeklerin belleğe transferine aşırı önem verir. Öğrenciler bol miktarda test soruları çözerek, tanımlamaları ve salt gerçekleri hatırlamaya yönelik becerilerini geliştirirler. Dolayısıyla bu test paketçiklerindeki soruları başarılı şekilde cevaplayan öğrenci, ilgili konuda derin ve gerçekçi öğrenmeyi başardığına hükmedilir ve sertifika almaya veya kredilendirilmeye hak kazanır.

Öğrenme esas olarak özel ve kişisel, monolog bir zihni işlem olup, öğrenciler, yerleşik ve oturmuş doğrulara, ilgili bilgi ve doğrular konusunda uzman kişinin rehberliğinde doğrudan doğruya ulaşabilirler. Öğretmenin sahip olduğu otoriter cevaplar, öğrencinin öğrenip öğrenmediğini ölçmede temel standartlardır.

SORGULAYICI EĞİTİM TEORİSİ

Böyle bir eğitimde öğrencilere sadece anlamlı gelen sorular yöneltilir ve ilgili alanın problem çözme, analiz ve sentez yöntemlerini kullanarak yöneltilen soruların cevaplarını araştırmaları teşvik edilir. Öğrenciler hazır soru ve cevap listelerinin kendilerine depolandığı bir veri bankası veya ansiklopedi olmaktan kurtulmuş olurlar. Onlar, ihtiyaç duyduğu bilgiyi doğru tanımlayan, araştıran ve eriştiği bilgiyi analiz ve senteze tabii tutabilen bilgi ve doğruyu arayan bireyler haline gelirler.

Öğrenciler çoğu kez doğru cevapları işaretlemelerine, tanımlamaları hatırlamalarına ve formülleri uygulayabilmelerine rağmen, hala soruları, tanımlamaları ve formülleri anlamamakta ve bunların temellerini kavrayamamaktadır. Çünkü gerçek bilginin, öğrenmenin ve anlamının delili, öğrencinin ilgili konudaki bilgisinin önemini ve anlama düzeyini, kendi kelime ve cümleleriyle kendine ait analogiler ve örneklerle ve gerekçelerini sıralayarak anlatabilme kabiliyeti ve derecesidir. Öğrenci ancak gerekiyorsa ve ilişkiliyse hatırlamaya dayalı bilgileri ve gerçekleri aynen kullanmalıdır.

Öğrenme esas olarak kolektif, kamuya açık, diyaloga dayalı ve diyalektik işlem basamaklarının geçerli olduğu zihni bir faaliyet olup, kişi doğrulara ve gerçeklere aniden, doğrudan doğruya, zihni ve

kalbi zahmet ve çile çekmeden ulaşamaz. Doğru ve gerçeğe ulaşma ve onu arama, bitmeyen bir yolculuk olup, sürekli tashihi ve gözden geçirmeyi mecburi kılar. Bu yolculukta düşünce zikzakları, yanılgılar, kendisiyle zıtlıklar, tutarsızlıklar, hatalı ve yanlış kavramlar, çelişkiler ve sıkıntılar ve yer yer çözümsüzlükler kaçınılmazdır.

Doğruyu ve gerçeği arayıp bulmanın bu yönteminde otoriter cevaplar yoktur. Bunun yerine kamuya açık, diyaloga yönelik bir sorgulama faaliyetinde otorite düşünme standartları ve referanslar vardır.

DİDAKTİK EĞİTİM TEORİSİ

SORGULAYICI EĞİTİM TEORİSİ

Zaman nehri içerisinde akan varlık ve hadiselerin gerçekçi ve doğru fotoğraflarını yakalayabilmek ve değişmeyen ebedi mücerred (soyut) hakikatlerin ve doğruların somut nesnel dünyadaki yansımalarını yakalamak veya temsil edebilmek için bu zihinsel yolculuk sürekli olmalıdır. Verilen hakikatlerin gerçek nesnel dünyadaki temsilini veya yansımalarını yakalayabilmek ve üretilmiş bilginin geçerliliğini ve doğruluğunu test edebilmek için böyle bir bakış açısının kazanılması gereklidir. Bu aynı zamanda verilen hakikatlerin sürekliliği ile temsil ve yansımalarının değişimi arasındaki ince dengeyi kurup devam ettirebilmenin bir yolu olacaktır. Doğruyu ve gerçeği arayıp bulmanın bu yönteminde otoriter cevaplar yoktur. Bunun yerine kamuya açık, diyaloga yönelik bir sorgulama faaliyetinde otorite olarak düşünme standartları ve referanslar vardır. Bu düşünme standartları, bilgi ve ahlakla ilişkili olmak üzere iki gruptur. Bilgiye yönelik entelektüel standartlar, konuyla ilişkililik, doğruluk, kesinlik, açıklık, derinlik, genişlik ve makullük dereceleri olarak özetlenebilir. Ahlakla ilişkili entelektüel standartlar ise, tevazu, cesaret, düşünce ve davranış bütünlüğü, empati, makullük, doğruyu ve gerçeği aramada ve savunmada sebat ve sabır olarak özetlenebilir.

DİDAKTİK VE DÜŞÜNME EKSENLİ EĞİTİMDE ÖĞRENMENİN ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMENİN ANLAMININ KARŞILAŞTIRILMASI

Öğrenciler soru sormuyorsa, öğrenmemişler demektir. Spesifik ve belli bir noktaya yönelik sorular ise öğrenmenin gerçekleştiğinin önemli bir işaretidir.

1.Öğretmen ve Öğrencinin Rolü

2.Soru Sormanın Gerekliliği ve Anlamı

DİDAKTİK EĞİTİM TEORİSİ

Öğretmen ve öğrencinin rolleri birbirinden net şekilde ayrılmış olup, herkes kendi rolünün dışına çıkmamalıdır.

Öğrenciler soru sormuyorsa konuyu öğrenmiş demektir. Öğrenciler çok soru soruyorsa öğrenme ve anlamada güçlük çekiyorlar demektir. Çünkü şüphe ve sorgulama, kişinin ilgili konudaki bilgilere veya otoriteye olan inancını zayıflattığı düşünülür.

SORGULAYICI EĞİTİM TEORİSİ

İnsanlar bildikleri şeyi diğerlerine izah ettikleri veya öğrettikleri zaman en iyi şekilde öğrenirler. Bu açıdan öğrencilere bildikleri şeyleri başkalarına ve bir alt seviyedeki öğrencilere öğretmeleri için fırsatlar hazırlanmalıdır. Grup halinde işbirliğine dayalı öğrenme becerileri kazandırılarak grupların veya kişilerin anlamalarını farklı şekillerde ifade veya formüle etmelerine imkan ve fırsat hazırlanmalıdır. Öğrencilerin bildikleri şeyleri ne kadar bildiklerini gruptan veya sınıftan gelen sorulara cevap vererek test etmeleri teşvik edilmelidir.

Öğrenciler soru sormuyorsa, öğrenmemişler demektir. Spesifik ve belli bir noktaya yönelik sorular ise öğrenmenin gerçekleştiğinin önemli bir işaretidir. Şüphe ve sorgulama, anlamayı derinleştirdiğinden ilgili konudaki inançların, daha sağlam temellere dayanmasını sağlar ve sonuçta inanç kuvvetlenir. Böylece kör inanç temeline sahip bilgiler, sağlam inanç temeline oturur.

Öğretmenler dersi işlerken kendi kendilerine sorular sorarak, soru cevap formatında konuyu işleyerek veya derslerde Sokrat yöntemini kullanarak bunu kolaylaştırabilirler. Ayrıca öğretmen kendine "öğrenciler, öğrenmeyi derinleştirici, zenginleştirici ve ilişkilendirici sorular soruyor mu?" şeklindeki soruları yönelterek kendini test edebilir.

Öğrenci kendi öğrenmesinden büyük ölçüde sorumludur. Bu şuur tedrici olarak öğrencilere aşılmalıdır. Öğrenciler ancak ve ancak kendileri isterlerse öğrenebilecekleri gerçeğini idrak etmelidirler. Ayrıca kendilerini aktif bir şekilde öğrenme işleminin içine dahil etmezlerse, derin ve gerçekçi öğrenmeyi başaramayacaklarını fark etmelidirler ve ezbere dayalı yüzeysel öğrenmenin hakiki bir öğrenme olmadığını derinden kavramalıdır.

3.Arzu Edilen Anlamanın Seviyesi

4. Öğrenmenin Sorumluluğu

DİDAKTİK EĞİTİM TEORİSİ

Öğrencilerin bilgiyi özümseyebilmeleri için öğrendikleri şeyin derin mantığını ve gerekçelerini ve rasyonel temelini anlamaya ihtiyaçları yoktur. Öğrencilere verilen geniş ama yüzeysel bilgi, gerekirse daha sonra derinleştirilebilir ve temelleri sağlamlaştırılabilir. Mesela derslerde tarihi ve bilimsel açıklamalar öğrencilere hazır soru ve cevap setleri olarak verilirken, bu soru ve cevaplara nasıl ve ne şekilde ulaşıldığı konusunda akıl yürütmeleri ve düşünceleri teşvik edilmemektedir. Sosyal branşlarda da düşünme becerileri, elementleri ve standartları nadiren yazma ve ifade etme becerileriyle ilişkilendirilmektedir.

Öğretmen ve okul, öğrencinin öğrenmesinden bizzat sorumludur. Öğrenmeyle ilgili gerekli ve yeterli şartları öğretmenler ve takip edilen ders kitapları içermektedir.

SORGULAYICI EĞİTİM TEORİSİ

Konunun ve edinilecek bilginin rasyonel şekilde temelini ve derin mantığını kavrama, derin ve kalıcı öğrenme için temel esastır. İlgili konudaki temel kavramları ve prensipleri derinden ve sahici anlama, akli bilimlerde ve nedensellik prensibine göre işleyen eşya ve hadiselerin temel kavramlarını ve gerçeklerini zihinde kavrayabilmek için temel bir başlangıçtır. Bu noktadan kök veya doğurgan (jenerik) kavramlar ve prensipler ile anahtar kelimeler ilgili konuda veya ilişkili bilim dallarında öğrenmeyi ve anlamayı organize eden, düzenleyen ve yeni yeni bilgiler üretmeye imkan sağlayan öğrenme iskeleleridir. Bu açıdan derslerde her konuyla ilgili ayrıntıları ve türev bilgileri vermektense ziyade, temel kök kavramları, ilişki fonksiyonlarını ve prensipleri öğretilmelidir. Daha sonra öğrencilerin detay veya türev bilgilerin nasıl ve ne şekilde temel kök kavramlarıyla ilişkilendirildiğini keşfetmelerine imkan sağlanmalıdır.

Öğrenci kendi öğrenmesinden büyük ölçüde sorumludur. Bu şuur tedrici olarak öğrencilere aşılmalıdır. Öğrenciler ancak ve ancak kendileri isterlerse öğrenebilecekleri gerçeğini idrak etmelidirler. Ayrıca kendilerini aktif bir şekilde öğrenme işleminin içine dahil etmezlerse, derin ve gerçekçi öğrenmeyi başaramayacaklarını fark etmelidirler ve ezbere dayalı yüzeysel öğrenmenin hakiki bir öğrenme olmadığını derinden kavramalıdır. Sınıfta öğretmen öğrencilere neyi bilmeye ihtiyaç duydukları konusunda karar vermeleri için fırsatlar hazırlamalı ve öğrencilerin ihtiyaç duydukları şeyleri, bulma ve belirleme stratejileri geliştirmeleri konusunda kendilerine yardımcı olmalıdır.

Sınıfta öğrenciler ne kadar çok soru soruyor ve tartışmalara katılıyor ve ilgili konuda çok fazla soru ortaya atıyorlarsa, orada öğrenmenin gerçekleştiğine ve öğrencinin diyaloga açık düşünme becerilerinin geliştiğine hükmedilebilir.

5.Arzu Edilen Sınıf Atmosferi

6.Dinlemenin Anlamı

7.Okuma ve Yazma Becerileri ile Düşünme Becerileri Arasındaki İlişki

DİDAKTİK EĞİTİM TEORİSİ

Didaktik öğretim biçiminde sınıfların sessiz olması istenir. Derste öğrencilerin çok fazla konuşması ve soru sorması öğrenmeyi zorlaştırır.

Didaktik öğrenme biçiminde öğrencinin dinleme becerilerini geliştirmesine önem verilmez. Çünkü dikkati belli noktaya yoğunlaştırmanın bir kişilik özelliği olduğu düşünülür. Ayrıca dinleme, ancak bir güç ve otorite yoluyla sağlanabilir ve sınıfın sessizliği, bir dinleme göstergesi olarak kabul edilir. Öğrencilerin öğretmenin ikazıyla susturulmasının dinlemede yeterli olduğu düşünülür. Bu açıdan öğrencilere sık sık yapılan ikaz, detayları hatırlama şeklinde sınav olacakları bu noktadan ders anlatımı sırasında sessiz olmaları gerektiği ve verilen talimatları sırasıyla yerine getirmeleri vurgulanır.

Okuma-yazma gibi temel beceriler, yüksek düzeydeki düşünme becerilerini kullanmaksızın öğrenilebilir. İlgili metinleri okuma, özetleme ve temel tanımları hatırlayıcı sorular sormak ilgili metni anlamada yeterlidir.

SORGULAYICI EĞİTİM TEORİSİ

Sınıfta öğrenciler ne kadar çok soru soruyor ve tartışmalara katılıyor ve ilgili konuda çok fazla soru ortaya atıyorlarsa, orada öğrenmenin gerçekleştiğine ve öğrencinin diyaloga açık düşünme becerilerinin geliştiğine hükmedilebilir.

Öğrencilerin eleştirel şekilde dinlemeyi nasıl öğrenecekleri konusunda önemle durulur. Dinleme aktif ve beceri isteyen bir aktivite olup, çeşitli düzeylerde öğrenilebilir. Diğerlerinin söyledikleri şeyleri anlamayı öğrenme, sorgulamayı, analiz etmeyi ve ilgili kişi ve konuyla diyaloga geçmeyi zorunlu kılar. Böyle bir dinleme de, ancak eleştirel ve sorgulayıcı düşünmeyi öğrenmekle başarılabilir. Sınıfta öğretmenler sürekli olarak aktif eleştirel dinlemeyi, sorular sorarak ve öğrenciler de öğretmenin anlatımlarına anlamlı ve konuyu derinleştirici sorular sorarak kolaylaştırırlar.

Okuma ve yazmanın temel becerileri ancak eleştirel düşünmeyi öğrenmek ve kullanmakla kazanılabilir. Bu açıdan okuma ve yazma faaliyetleri, açıklık, kesinlik, özgünlük, doğruluk, ilişkililik, tutarlılık, derinlik, genişlik, bütünlük, önemlilik, uygunluk, makullük gibi standartlar kullanılarak geliştirilebilir.

Öğrenciler bizzat kendileri, bildikleri şeyleri gerçekten bilmedikleri şeylerden ayırt etmeye ihtiyaç duyarlar. Özellikle biliyormuş gibi davranmakla gerçekten bilmek arasındaki nüansa karşı duyarlılık kazanmaya ihtiyaçları vardır. Aynı duyarlılığın, sadece ezberlenerek bellekte tutulan bilgiyle anlayarak derinden kavranmış bilgiler arasındaki farkı da fark etmede gösterilmesi gerekmektedir.

8.İhmallerin ve Umursamazlıkların Düzeltimi

9.Öğrenmede Kişisel Tecrübelerin Yeri

DİDAKTİK EĞİTİM TEORİSİ

Öğretmen, öğrencilerin ihmallerini ve umursamazlıklarını onlara bilmedikleri şeylerin doğru cevaplarını söyleyerek düzeltmelidir.

Öğrencinin önceki hayatına ait veya okul dışındaki tecrübelerinin kendi eğitimine yapacağı bir katkı yoktur.

SORGULAYICI EĞİTİM TEORİSİ

Öğrenciler bizzat kendileri, bildikleri şeyleri gerçekten bilmedikleri şeylerden ayırt etmeye ihtiyaç duyarlar. Özellikle biliyormuş gibi davranmakla gerçekten bilmek arasındaki nüansa karşı duyarlılık kazanmaya ihtiyaçları vardır. Aynı duyarlılığın, sadece ezberlenerek bellekte tutulan bilgiyle anlayarak derinden kavranmış bilgiler arasındaki farkı da fark etmede gösterilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla öğrencinin kendi ihmallerinin ve duyarsızlığının farkına varması ve kendi kendini düzeltbilme alışkanlığı kazanması öğrenmede gerekli bir boyuttur.

Öğretmenler öğrencilerin yanlış ve hatalarını, doğru cevabı söyleyerek değil, öğrenciye soru sorarak, ve soruyla yönlendirerek onun kendi hatalarını kendisinin bulmasını veya keşfetmesini teşvik etmelidir. Aynı şeyi öğrenciler, kendi aralarında yaparak kendi kendilerine ihmallerini düzeltme imkanı bulmalıdırlar. Ayrıca ilgili konuda öğretmen derse başlamadan önce öğrencilere sorular sorarak ilgili konuda neyi ne kadar bildiklerinin su yüzüne çıkmasını sağlayabilir. Bu farkındalık sonrasında, ilgili konudaki metinlerin okunmasına veya analizine geçilmelidir.

Öğrencinin önceki hayatına ait veya ders - okul dışındaki tecrübeler, eğitimin bütün kademelerinde ve alınan tüm derslerde vazgeçilemez bir öneme sahiptir. Öğrencinin kişisel deneyimleri, öğrenci tarafından sorgulanacak, analiz, sentez ve değerlendirme yapılacak konunun önemli bir boyutunu oluşturur.

DİDAKTİK VE SORGULAYICI EĞİTİMDE YETİŞEN İNSAN TİPLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Eğitilmiş kişi, zihninde stratejileri, prensipleri, temel kavramları, sağlıklı analiz ve değerlendirmeye yönelik düşünme prensiplerini ve ilişki bağlantı desenlerini saklar.

1.İnsanın Temel İhtiyacı

2.Eğitilmiş İnsan Tipi

DİDAKTİK EĞİTİM TEORİSİ

Öğrencinin temel ihtiyacı, az veya çok ne düşüneceğini öğrenmesidir. Öğrencilere ayrıntılar, tanımlar, izahlar, kurallar dahil konuyla ilgili öğrenmesi gereken her şey öğretilir.

Eğitilmiş kişinin anlamı, ansiklopediyle veya veri bankasıyla özdeşleştirilebilecek düzeyde ilgili konuda bilgi sahibi olmak demektir. Çünkü ilgili alandaki bütün gerçekleri ve ayrıntıları absorbe eden kişi esasta körü körüne inanan kişi haline gelir ve kendisini doğrunun yegane sahibi olarak tanımlar. Bilginin kalitesini değil miktarını birinci derecede önemli kabul eder. Böyle bir eğitim sisteminde derslerde, kitaplarda ve testlerde sürekli ayrıntılar ve salt gerçekler ele alınır. Başarıda öğrenci tarafından edinilen bilginin miktarı birinci derecede önemlidir. Her konunun içeriği çok yoğun olup, aşırı ayrıntı ve ilişkisiz malumat içerir.

SORGULAYICI EĞİTİM TEORİSİ

Öğrencinin temel ihtiyacı, nasıl düşüneceğini öğrenmesidir. Önemli olan şey, öğrencilere ayrıntıları vermek değil, temel kök kavramları, prensipleri ve ilişkisel bağlantıları öğretmektir. Bu bağlamda öğrencilere her şey hazır cevap olarak verilmez. Öğrencilerin ilgili konuda sorular sormaları ve cevaplamak için bilgi toplamayı, analiz etmeyi ve değerlendirmeyi öğrenmeleri daha çok teşvik edilir.

Eğitilmiş kişi, zihninde stratejileri, prensipleri, temel kavramları, sağlıklı analiz ve değerlendirmeye yönelik düşünme prensiplerini ve ilişki - bağlantı desenlerini saklar. Salt gerçekler ve ilişkilendirilmemiş ayrıntılara zihninde yer vermez. Tek tek gerçekleri ve bilgileri zihnine depolamak

yerine, sorgulayıcı düşünme biçimiyle bilgiler, tecrübeler ışığında analiz edilip zihinde organize edilirler. Eğitimli kişinin bildiği şeylerin çoğu, konudan konuya geçişte ihtiyaç duyuldukça, kendisi tarafından düşünme elementleri ve standartları kullanılarak yeniden inşa ve sentez edilir. Kesinlikle önceden kurulmuş bilgi setleri halinde kitaplardan ve uzman kişilerden hazır olarak alınmaz. İlgili konudaki bilgileri, zihninde yeniden modelleyerek inşa eder. Bu bağlamda eğitimli kişi esas olarak doğruyu ve gerçeği arayan bir yolcu olup, dogmatik bir inanandan daha ziyade soru sorarak bildiklerini sürekli gözden geçiren sorgulayıcı bir kişidir. Sorgulamayı da düşünmenin elementlerini, standartlarını ve etik kurallarını kullanarak yapar. Bir başka deyişle ilgili konuda bilgisini ortaya koyarken dikkatli ve mütevazı olup, ihtimaller dairesini sürekli açık bırakır.

...önyargılar ve tarafsızlıklar ve yanlış kavramlar benzer şekilde analiz edilmeli ve öğrenciler değişik konulardaki önyargılarının ve yanlış kavramlarının nasıl oluştuğunun mekanizmasını çözümlemelidirler ki, onlardan kurtulabilsinler. Çünkü önyargılar ve yanlış kavramlar, sadece öğrencilere doğru bilgileri ve kavramları öğretmek için edilememektedir.

3.Kişinin Kendisinin Öğrenme stilini ve İşlemini Fark Etmesinin Önemi

4.Hatalı Kavramların ve Önyargıların Önemini Fark Etme

DİDAKTİK EĞİTİM TEORİSİ

İnsan zihninin nasıl çalıştığını, kavramları ve lisanı kullanabilmeye yönelik zihin sağlığını ve patolojisini anlamak ve çözümlenmek, öğrenmek için önemli olmadığı gibi gerekli de değildir. Bir kişinin herhangi bir konuyu öğrenmesi için böyle felsefi konular üzerine odaklaşmasına gerek yoktur. Eğer kişi zihnin nasıl çalıştığını merak ediyor ve onun sağlıklı işleyişi ile ilgileniyorsa, kendisinin öğrenmeyle ilgili bir sorunu var demektir.

İhmal, bir boşluk veya vakum olarak algılanır. Dolayısıyla öğrencilerin önyargıları, sübjektifleri, hatalı ve yanlış kavramları, kendilerine doğru bilgi verildiğinde otomatik olarak kaybolur ve önyargısız, tarafsız düşünebilen ve hüküm verebilen bireyler haline gelirler. Bu noktadan öğrencilerin inanç ve değer sistemlerine çok az önem verilirken, bütün ağırlık, bilgi yüklemeye verilir. Ders materyalleri sadece otoritelerin bakış açısı doğrultusunda kullanılır, aynı bilgi ve malzemeye farklı otoritelerin farklı bakış açıları ve değerlendirme yöntemleriyle yaklaşılmaz.

SORGULAYICI EĞİTİM TEORİSİ

Sınıfta sorular ve problemler, öğrencilerin tartışmasına açılır ve nasıl çözebileceklerini keşfetmeleri teşvik edilir. Öğretmen sadece keşfi (tartışmaları) yönlendirici (soruları ve problemleri farklı biçimlerde tanımlayarak) ve kolaylaştırıcıdır. Kesinlikle cevapları hazır olarak vermez. Dersin sonunda bulunan çözümler, değerlendirilir

İnsan zihninin nasıl çalıştığını, lisanı kullanabilmeye yönelik zihin sağlığını ve patolojisini anlamak ve çözümlenmek, öğrenmek için vazgeçilemez bir öneme sahiptir ve öğrenme faaliyetinin önemli bir boyutunu oluşturur. Herhangi bir konuyu derinlemesine öğrenmek için herkesin düşünme ve öğrenme mekanizmalarının nasıl işlediği ve nelerden etkilendiği konusunda asgari düzeyde bilgi sahibi olması kaçınılmazdır.

Önyargılar, tarafsızlıklar ve hatalı yanlış kavramlar, kişinin hayat tecrübeleri sırasında aktif olarak inşa edilen hüküm çıkarımları olup, büyük ölçüde kişinin deneyimleriyle bağlantılıdır. Bu noktadan bu önyargılar ve tarafsızlıklar ve yanlış kavramlar benzer şekilde analiz edilmeli ve öğrenciler değişik konulardaki önyargılarının ve yanlış kavramlarının nasıl oluştuğunun mekanizmasını çözümlemelidirler ki, onlardan kurtulabilsinler. Çünkü önyargılar ve yanlış kavramlar, sadece öğrencilere doğru bilgileri ve kavramları öğretmek için edilememektedir.

Öğrencilerin didaktik olarak öğretilen derslerde ezberledikleri bilginin çoğu, ya unutulur veya zihinlerinde o bilgiler, boşlukta, ilişkisiz ve yararsız şekilde saklanır. Bu noktadan öğrenilen bilgilerin gerçek hayata transferinin büyük bir kısmı, öğrencilere anlamlı gelen tecrübeler

üzerinde yoğunlaşan ve bilgiyi gerçek hayata doğrudan transferini hedefleyen derin öğrenme tekniğiyle başarılıdır.

5.Öğrenilen Şeylerin Günlük Hayata Transferi

DİDAKTİK EĞİTİM TEORİSİ

Öğrenciler konuların didaktik biçimde öğretildiği derslerde öğrendikleri bilgileri, gerçek hayattaki varlık ve hadiselerle ilişkili durumlara otomatik olarak transfer ederler. Mesela öğrencilere belli bir grup soru veya ödev üzerinde belli becerileri uygulamaları istenir. Ders kitaplarındaki ilgili metin, öğrencilere ilişkili beceriyi nerede, ne zaman, nasıl ve niçin kullanacağını söyler.

SORGULAYICI EĞİTİM TEORİSİ

Bunun için sınıfta öğrencilerin değişik konulardaki düşüncelerini önyargı ve taraflılık içerse bile ifade etmelerine imkan tanınmalıdır. Sınıfta öğrencilerin her türlü önyargıyı ve yanlış kavramlarını rahatça analiz edebilecekleri güvenli bir ortam sağlanılmasına gayret edilmelidir. Öğretmenler de öğrencilerinin eşya ve hadiseleri nasıl algıladıklarını, düşündüklerini ve düşünce yapılarını anlama konusunda son derece merak sahibi olmalı ve motive edilmelidirler. Ancak bu şekilde gerçek eğitim hadisesi, kalp ve kafalarda oluşmaya başlar.

Öğrencilerin didaktik olarak öğretilen derslerde ezberledikleri bilginin çoğu, ya unutulur veya zihinlerinde o bilgiler, boşlukta, ilişkisiz ve yararsız şekilde saklanır. Bu noktadan öğrenilen bilgilerin gerçek hayata transferinin büyük bir kısmı, öğrencilere anlamlı gelen tecrübeler üzerinde yoğunlaşan ve bilgiyi gerçek hayata doğrudan transferini hedefleyen derin öğrenme tekniğiyle başarılıdır.